

*Вовчанська Р., аспірант кафедри економіки підприємства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна*

Науковий керівник: М.М.Пітюлич, д.е.н., професор

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Сьогоднішній етап розвитку економіки України характеризується принципово новими підходами, пов'язаними зі здійсненням реформ в багатьох сферах соціально-економічного розвитку країни, в складі яких найбільш вагомими є адміністративно-територіальна реформа та реформа місцевого самоврядування, або децентралізаційна реформа, яка пов'язана з передачею управлінських функцій з центру до низинних рівнів.

Завдяки децентралізаційним процесам громади отримали можливість ухвалювати рішення, відповідати за їх реалізацію, формувати план соціально-економічний розвиток регіону, визначати пріоритетні питання його реалізації.

Прийняття закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» у 2015 році стало першим кроком у реформі децентралізації, яка має на меті змінити систему управління країною. У цьому ж році 794 сільських, селищних та міських ради, до складу яких входять 2015 населених пунктів, добровільно об'єдналися у 159 територіальних громад (далі – ОТГ). Протягом 2015-2018 років кількість об'єднаних територіальних громад зросла до 806 [5].

Рис.1 Формування об'єднаних територіальних громад в Україні у 2015-2018 рр., од. [5]

Важливим інструментом для реалізації реформи стало прийняття відповідних змін до Бюджетного та Податкового кодексів України, зокрема:

- Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 року № 79-VIII;
- Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад» від 26.11.2015 р. № 837 - VIII;
- Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 р. № 79 – VIII.

Ухвалення даних законів збільшило кількість податків та відсоток, який залишається місцевим бюджетам, що відповідно збільшило фінансові можливості місцевих бюджетів, що відображено на рисунку 2.

Рис.2 Власні доходи загального фонду місцевих бюджетів України у 2015-2018 рр., млрд. грн. [5]

З рисунку 2 видно, що за роки дії реформи доходи місцевих бюджетів збільшились майже в 2,5 рази.

Відповідно до діючих законів, основними бюджетоформуючими джерелами місцевих бюджетів є:

- 60% податку на доходи фізичних осіб;
- 100% податку на майно (нерухомість, земля, транспорт);
- 100% єдиного податку;
- 25% екологічного податку;
- акцизний податок із реалізації тютюнових та алкогольних напоїв;
- туристичний збір;
- платежі за надання адміністративних послуг;
- міжбюджетні трансферти (дотації та субвенції) та ін [4].

Також до 2017 року одним із важливих джерел наповнення місцевих бюджетів був акцизний податок із роздрібною торгівлі нафтопродуктами.

Процеси децентралізації збільшили роль місцевих податків і зборів у власних доходах місцевих бюджетів. Дані рисунку 3 засвідчують про чітку тенденцію до зростання даного показника протягом 2014-2018 рр. їх частка у дохідній частині місцевих бюджетів виросла більш ніж у 37 раз.

Рис.3 Частка місцевих податків та зборів у власних доходах місцевих бюджетів України у 2014-2018 рр. (загальний фонд), % [5]

За допомогою фінансової децентралізації були передані не тільки додаткові фінансові повноваження, але і, як здавалося, стабільні джерела доходів місцевих бюджетів. Протягом 2015-2018 років відбулися певні зміни в законодавстві, що не дозволяє бути впевненим в стабільності джерел наповнення місцевих бюджетів. З 2017 року змінами до Податкового кодексу було скасовано акцизний збір із роздрібною торгівлі нафтопродуктами, що складав вагомую частку доходів місцевих бюджетів. Також у 2019 Кабінет Міністрів заборонив розміщувати тимчасово вільні кошти загального фонду місцевого бюджету на вкладних (депозитних) рахунках у банках, що призведе до недоотримання місцевими бюджетами приблизно 1,5 млрд. грн відсотків з депозитів.

З одного боку, місцеві бюджети отримали фінансову самостійність, що дає змогу місцевій владі самостійно сформулювати перспективний план соціально-економічного розвитку регіону та реалізувати його. З іншого боку, для стабільного розвитку новостворених об'єднаних територіальних громад держава не повинна змінювати ті закони, які регулюють діяльність цих громад, особливо що стосується їх фінансового забезпечення, оскільки будь-які зміни в нормативно-правовому забезпеченні не дозволяють їм ефективно функціонувати і стратегічно будувати власний план розвитку.

Тому для стабільного економічного розвитку новостворених об'єднаних територіальних громад слід здійснювати ефективну соціально-економічну політику з боку держави, яка б мала стабільний характер і яка б не змінювали «правила» функціонування і розвитку. Адже зміна «правил» в односторонньому порядку ставить під сумнів позитивний соціально-економічний розвиток регіону, реформування місцевого самоврядування та системи управління державними фінансами

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Податковий кодекс України зі змінами / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

3. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (деPOSITНИХ) рахунках у банках» від 12.01.2011 № 6 зі змінами / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Заславська О.І., Огородник В.О. Фінансова децентралізація в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/18172>
5. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 12.03.2019 року / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua>